

De instruendis aciebus.

Aeliani de instruendis aciebus opus ad Diuum Hadrianum a Theodoro Thessalonicense latinum factum: & Antonio Panormita Alphonsi regis præceptori dicatum.

Præfatio.

Cientiã græcis acieꝝ instruendaz solitã Diue Hadriane: quã ab Homeri usq; tẽporibus sumpsisse initium certũ est. Lris cõplures mãdarũt auctores lupiores: qui parũ eam quã nos hñe in rebus mathematicis credimur disciplinã tenuere. Quã ob rẽ pace oĩum dixerim ita persuasus de hac eadẽ tractare scientia uolui: ut posteros nostra potius q̃ illoꝝ antiquoꝝ præcepta lecturos cõsiderẽ. tamen q̃ Romanam huiusmodi rei facultatẽ ac peritiã: ut uerum fatear: ignorare diu dubitauĩ an rẽ repetere i usq; reuocare deberẽ. Iam lapsam desitã & forsan minime præterea utilẽ ob eã doctrinã: quã tui Romani inuenere. Sed cũ ad diuũ Neruã patrẽ tuũ salutandi uisendiq; gratia. Formias uenissem: diesq; nonnullos apud Frontinũ uirũ cõsularẽ insignem: & rei militaris peritũ diuiterẽ. Intellexi sane non minus studiũ ab eo ipso græcæ impendi q̃ Romanæ scientiæ militari: atq; ita negligendũ præterea quod de acieꝝ instructione more græcoꝝ docerem non censui: ratus. s. nunq̃ apud Frontinũ posse id studiũ seruari: nisi haud deterius eo genere ordinãdi quod Romani exercent habere. Formã igit̃ operis quã notauerã quidẽ aliq̃do litteris: sed nunq̃ edere ausus sum propter tuã summã peritiã & uirturẽ: qua facile oēs qui copiis unq̃ imperauerint: antecellis: modo perficiendã expoliendãq; repetiĩ ea cum diligẽtia: ut præ omnibus uetereꝝ auctoꝝ græcoꝝ operibus posset meo iudicio cõprobari. Nam dilucidæ quidem ordinatæq; expositionis ratione futurum ita affirmauerim: ut qui opus hoc legant longe & plenius possint doceri & facilius: q̃ ex iis quæ antiquiores reliquerunt: sed q̃ hoc ita est: tamen non sine pudore sum ma q; retractõẽ mitteĩ opus militare ad te poterã: Tam multoꝝ magnorumq; belloꝝ magistrum atq; imperatorem. Haud enim fieri potest qui in hæc tenuiora uideantur si cum tuis cõferri uolueris. At si ut peregrinam scientiam & rationum elegantiusculam quandã legeris cõmentationem credo non nihil capies delectationis: præsertim si in his uel Alexandri Macedonis ingeniũ ac studium militare contempleris. Sũmas autem & ueluti capita eoz quæ explicantur præposui omniũ: ut quando per tuas occupationes minus plura legere liceat: paucis quæ liber continet itelligere posses: & quæ placuerit legere facile sine ulla iactura temporis inuenires.

Primus oſum quos nouerimus: poeta Homerus acieꝝ inſtru
 endæ ſciam tenuiſſe: ac hoïes ea præditos facultate probaſſe
 laudauiſſeꝝ uidemus. Quale illud de Meneftheo carmẽ legi
 mus. Nulla qui ſem huic ſimilẽ mortalem protulit ætas. Ordi
 ne qui martis turmas equitemꝝ locaret. Et quidem de home
 rica diſciplina armozꝝ legimus opera Stratoclis: Hermiæ: & Frontini nſæ
 ætatis uiri cõſularis: ied latius Aeneas genus id inſtruendi expoſuit: qui de
 rota quoꝝ re militari ſatis operum edidit: quæ Cyneam Theſſalũ redegif
 ſe in breuitatem cõſtat. Pyrrhus etiam epirota quem admodũ copix iſturi
 d'berent ſcripſit: & Alexander eius filius. Clearchus. Itemꝝ Pauſanias: Euã
 gelus: & Polybius Megalopolitanus: uir in uario lſæꝝ ſtudio delectatus &
 Scipionis familiaris. Ad hæc Eupolemus atꝝ Iphicrates. Poſſidonium ſtoi
 cus etiã artem iſtuedæꝝ acieꝝ ſcripſere: plureſꝝqꝝ alii aut prima quædam
 imbuendi erudimenta edidere: ut Bryon: aut plenioreſ tractatus quos To
 picos a denotatione locozꝝ inſcripſerunt uerum enumerare oës qui aliqd
 de re militari ſcriptum reliquerunt: longũ & ſuperuacuũ eſt: oïum tamen
 opæra legi: & quid de iis iudicem dicã: oës fere ita mihi unanimiter ſcripſiſ
 ſe quaſi docere hoïes uellent non ignaroſ: ſed ſatis eazꝝ reꝝ peritoſ quas
 explicare ſtatuere: quod igitur nobis in cõmodũ cũ primũ rei huiſce
 modi diſciplinã aſſectaremus occurrebat: ut neꝝ præceptoreſ noſtræ æta
 tis idoneoſ haberemus: neꝝ ſatiſſacere poſſe ueterũ illa præcepta purare
 mus: id pro uiribus enitemur ne aliſ eueniat: cõmittamus: quam ob rem
 quotiens minus, ſciam nſam uerbis ſatis exprimere poſſumus adiuvento
 uetetur figurarum deſcriptionis: ut ipſe conſpectuſ uſu intelligentiæ ſub
 ueniat. Nunſqꝝ tamen antiquozꝝ auctozꝝ uocabuliſ uti omittam: ut qui pri
 mus hiſ noſtriſ eruſtimentis imbuatur: nihil poſtea peregrinũ ſibi ſonare
 arbitretur: cum illoꝝ opæra audit. Credo aut neminẽ fore qui noſtra hac
 uia & ratione inſtitutus nõ facile uetozꝝ quoꝝ oïa poſſit opæra intelligere.
 Vtilem oïum maxime diſciplinã hanc eſſe intelligi ex iſis licet quæ Plato
 philoſophuſ in eo opære quod edidit de legibus diſſerit. Cretenſium enim
 legum latorem ita leges cõdidiſſe aſſerit tanqꝝ hoïem ſemper parati eẽnt
 ad bellum: atꝝ in procinctu dimicandi cõſiſterent: omnibuſ naꝝꝝ inter ſe
 urbibuſ bellum geri quod nõ aliquo præcone aut ſociali: ſed ab ipſa rerũ
 natura idiceretur: quod cũ ita ſit. Quæ nã alia eſſe poteſt diſciplina uel po
 tior uel humanæ uitæ cõmoſior qꝝ hæc rei militariſ. Initiũ uero ſumendũ
 ab iſis cenſeo quæ abſolutæ ad bellum atꝝ perfectæ apparantur: quazꝝ du
 pliceſ eẽ copias nouimus: Aut terreſtreſ enim aut naualeſ. Terreſtreſ quæ
 terra p'ientur. Naualeſ quæ mari aut fluuiis claſſe decertent. Sed de inſtru
 ctione naualiſ ordinis aliſ. Nunc quæ ad terreſtrem pertinẽt expeditionẽ
 exponemus. Hoïum igitꝝ quos ad bellũ colligimus numeruſ ita conſtat: ut

De instruendis aciebus.

partim bellatores sint: partim imbelles, tantū ad usus necessarios bellatores & ministeria accommodati. Bellatores si sunt qui ad decertandum instruuntur: armisq; aduersariū inuadunt. Imbelles reliqui oēs habent: ut medici ut tabernarii: ut serui: & cæteri qui exercitū ministerii cā sequuntur. Bellatores alii pedites: alii uectores. Pedites qui pedibus in terra cmitruntur. Vectores qui aliquo ferantur uehiculo: quoque duplex est genus. Nam alii eque alii elephantis uehuntur: quin et qui equo utuntur seorsum in duas partes distinguuntur: quippe qui aut in curribus constant: aut equis ipsis insideant. Hæ sunt uniuersi generis differentia. Mēbq; pedestre atq; equestre multiplex est: quod uero in elephantis & curribus uersari, propositi: nulla euariat differentia. Pedestris itaq; ordo in partes dirigitur tres. Armatos: Velites: Peltatos. Armati grauitissimis inter pedites armis uti consueuerunt more Macedonum: & ob eam rē grauis armorum dicunt: ac nomē illud armati speciale accipiunt. Nam scutum amplius & rotundum gerunt: & hastā longiorem. Velites leuissime oīum armant: quo circa uel expeditos nūcupari eosdem licuit: non lorica induunt: non ocrea muniunt: nō clypeum aut scutū graue gerere soliti sunt: sed telis tantū utuntur aut sagittis: iaculis: lapide: aut ex fundis: aut ex manu: qui in genere Argili et telum ponendū est. Peltatis similis macedonica illi armatura in usu est sed leuior. Nam & peltatum scutum parū leneq; est: & conti eoque longe rarissis sunt breuiores: deniq; genus id armorum locū inter uelites & armatos tenere aptū est: uidelicet grauius q̄ uelites: leuius q̄ armati: quā ob rē sunt complures qui eos cum uelitibus iūgāt: & utrosq; uocari uelint leuem armaturā. Equestres copiarum quæ a quadrigis seiungi & per turmas locari debent. Modo armati iter se distant. Pars enim armis tota obsepta est: & hinc cataphracti nomen sortita est. Pars non tota armis integitur. Cataphractus igitur intelligi eos uolo qui non solū sua corpora: sed etiā equos lorica undiq; muniunt. Partis autē nō cataphractæ alii hastati habentur: alii feretarii. Hastati qui manus conferunt: & cominus hasta decertant: quoque alii scutū gerunt: & inde scutari dicunt. Alii sine scuto hasta impugnant qui noīe speciali hastati uocantur & contati. Feretarii equestres si dicunt: qui eminus solent dimicare: quoque alii iaculis: alii arcu utuntur: iaculantur quos Tarentinos uocamus. Arcu utuntur quoque equites sagittarii: & a nonnullis Scythæ etiā uocantur. Tarentinorum quoque duo sunt genera. Nam alii longius iaculantur: & ob eam rē equites iaculatores dicuntur: & Tarentini speciali uocabulo. Alii cū semel aut bis iaculū miserint: quo leuiori utuntur: manus de cætero cū aduersario conferunt: & cominus pugnare incipiunt: nō secus q̄ quos hastatos appellari retulimus. Leues hos nominari solitū est. Ergo Tarentinorum alii Tarentini noīe suo uocantur: quod de longe iaculari consueuerunt. Alii leues qui pugnant cominus subeunt. Expositi genera copiarum numero, ix, armatos: peltatos: uelites: equestres hastatos: Eques

iaculatores: eqtes sagittarios: eqtes cataphractos: currus: elephātos. Sed cū
 phalanx quæq; collegia p̄fecturas: ordines: numerūq; idoneum cōtineat:
 atq; ēt uerba fortiaur: quæ tum ad præcepta quorridiani exercitii: tum ad
 plium ipsum accōmodentur: de his singulis doceamus necesse est. Primū
 igitur in hac disciplina & præcipuū est: ut ex multitudine hoīum quā fusā
 inordinatāq; acceperimus: idoneos eligamus: & locis cōueniētibus instrua
 mus: hoc est decuriemus: & condecuriemus: atq; ut numerū statuamus co
 piæ: qui modice cōmodeq; ad belli rationē & usum suppeditet: q̄ppe cū
 & in itinere & in castris & in præliis ipsis instructum haberi exercitum sit
 perq̄ utile. Iam sapius magnas copias inordinatas a paucis ordinatis militi
 bus profligatas legimus. Quā ob rē Aeneas ita genus id disciplinæ definit:
 ut scia sit bellicæ motionis. Polybius uero scientiam esse inquit qua hoies
 militari ordini admittant: decurient: cōdecurient: deniq; aptentur & eru
 diantur ad belli usum & rōnem. Decuria igitur est decurias instituere. Est
 aut decuria numerus hoīum qui a duce uno pone simplici subinde dedu
 ctus serie cesset uel in octauū uel in duodecimū uel in decimū sextum. Nu
 merus. n. decuriæ uarie ad hūc modū a diuersis auctoribus datur: ueq; in
 re nobis p̄posita sexdecim describatur: cum hic numerus tum ad phalāgis
 longitudinē modice habeat. Tum si usus aliq̄do exigat altitudinē: uel du
 plicari in. xxxii. & augeatur uel dimidiari ut in. viii. diminuat uel nihil post
 positus expeditis militibus esse possit impedimēto. Nam siue iaculentur si
 ue funda aut arcu utantur: facile suo iactu altitudinem phalāgis exuperēt.
 Optimus cuiusq; decuriæ præponi & ductor cæteroz̄ ofum esse debet: q
 & decurio & decanus & dax & primus & præstes nuncupat. Vltimū decu
 riæ tergiductorē uocamus. Totam uero ipsam decuriam ordinem uersum
 & decaniam nonnulli etiam enomotiam quasi auctorationem a sacramen
 to militari appellant. Sed sūt qui enomotiam quartam esse decuriæ partē
 asserant. Præsedūq; enomotarcham præponant. Duas item enomotias
 diomeriam quasi bipartiam uocant: & principem Diomeritam: ita ut semi
 decuriam dimeriam quoq; liceat uocitari & semidecurionē. Diomeritam
 qui secundus decuriæ est: nam qui proxime decurionem postponitur sub
 stes dicitur: qui uero hunc sequitur præstes. Item substes qui proximus ab
 hoc præstite est: ac deinceps in hunc modum præstes substesq; locatur: ut
 ordo totus ex præstitibus & substitibus positus alternatim cōficiatur. Vn
 de merito decuriā ita quoq; diffiniunt: ut uersus sit ex primis secundisq; p
 uirtute institutis: atq; uni decurioni obtemperantibus. Condecuriare ē pri
 mæ decuriæ secundam ita apponere: ut alteri primi uersus decurionis de
 curio secundi uersus respondeat & lateri substitis primi decuriōis substes
 primus secundæ decuriæ ac deinceps ad hunc modum. Astes uero is dici
 tur qui ita appositus uiget: uerbi gratia decurionis primæ decuriæ astes.

De instruendis aciebus:

decurio secundæ decuriæ est. & substitis primæ. substes secundæ: itaq; deinceps quotiens igitur post secundam decuriam tertia & quarta: & reliquæ deinceps adiciunt. Talis constructio condecuriatio dicitur: totaq; coaugmētatio phalāx siue legis. Cuius lōgītudo prima decurionū ordiatio est: quæ & frons & facies & acies & iugū & os & duces & p̄stitēs & primi decuriæ uocari solita est. Quātū uero phalāgis pone frontē ad tergi usq; ductores porrigit: id altitudo noīat. Stare p̄ directū in lōgū astites iugare dicitur. Stare p̄ directū in latū p̄stitēs substitesq; uersare uocabulū accipit. Phalanx se orium in primas sūmasq; partes duas a frōte p̄ totā sui altitudinē secatur quæq; altera cornu dextrum & caput uocat. Altera cornu leuū & pes dicitur: qua autē lōgītudo ita secatur oris & umbilici noīe utimur.

Est armatorū phalāgē pone leuis locat armatura. Eqtes uero ab hac loco tertio statuuntur: fieri tamē pōt ut usus uel secus difponi interdū exigat: quod in p̄gressu opis explicabimus. Nūc quātus armatorū atq; equitum numerus esse debeat: & quē ad modum singulos oporteat ordinari & ordines magna cū celeritate trāformari necessitate incūbēte cōueniat: & quānā disciplina mouendi de singulis ordinibus habeat. exponemus. Numēq; statuere certum copiæ nulla p̄babili ratione possumus. Prout enī rem suam quisq; plus minusue apparatus desiderare intelligit: ita modum describet. Sciendum tamen eos numeros diligē oportere: q; ad ordinū transformationē possint occurrere habiliores. Hoc est quotiens phalangis longitudinem augere: altitudinem dīminuere: aut econtrario agere uoluerimus: quam ob rem genus numeri illud probamus: quod subinde in partes æquas usq; in unitatem possit diuidi: unde auctores q; de acieq; instructione scripsere: magna ex parte phalāgē grauis armaturæ numero. xvi. milia. cclxxxiiii. institui censent oportere. Leuis armaturæ sub duplo eius numeri. Itēq; huius sub duplo equitū phalangem describūt. Nam. xvi. milia. cclxxxiiii. numerus dimidiari subinde usq; in unitatem potest. Formæ igitur descriptionisq; gratia hūc ponimus numēq;. Vnde sit ut quoniā decuria. xvi. hominibus cōstare p̄posuerimus. M. xxiiii. decurias confici necesse sit. Decuriæ in ordines digerunt: quibus singulis uel nōmen p̄prium iditum est: duæ nāq; decuriæ dilochiam uelut duplarem quandā decuriam: siue armaturā constituūt. hōrum. xxxii. cuius ordinis princeps dilochita: duplarem quidā decurio nuncupatur. Quattuor decuriæ tetrarchiam: quadruplarem dixerī decuriam faciunt hominum. lxxiiii. cui præest tetrarcha quadruplaris decurio. Duæ quadruplarem illā: centuriam constituūt hominū. cxviii. decuriæ. viii. cuius præfectus. centurio & a nonnullis ordiarius dicitur: duæ centuriæ manipulum reddūt decuriæ. xvi. hōrum. cclvi. cui manipularis præest. sunt qui genus hoc ordinis. cclvi. Xenagiam a mercenario mi-

lite uocent: eiusque principem xenagum. In hisce singulis. cclvi. hominū manipulis hoīes sup ordinarii. v. habent: Signifer: Tubicen: Minister: Præco: Tergidux. Quadrā habere hūc ordinē formā certū est: longitudie ad. xvi. altitudinēq; ad totidē. Duo manipuli pēthacosiarchiā cohortem quētarīam componūt hoīum. d. xii. cēturiarū. xxxii. cuius p̄iceps pēthacosiarcha Tribunus minor. Duæ cohortes quingētariæ menarchiā. i. cohortem miliarīā faciūt hoīum. M. xxiiii. cēturiarū. lxiiii. cuius p̄fectus menarcha Tribunus maior. Duæ millenariæ meros hoc est partem cōstituūt hoīum. ii. milia. xlviii. cuius p̄fectū mēarchā aperte quasi partariū dicimus decuriarum. cxviii. genus hoc ordinis nō nulli. Telos nūcupauerūt: p̄fectūq; eius telarchā. Duæ partes phalangarchiā phalangem simplarē cōsumāt hoīum iiii. milia. xvi. decuriarū. cclvi. cuius p̄fectus phalangarcha princeps phalagis simplaris dicit. nōnulli strategiā id est p̄turā hunc ordinē uocāt: & strategum id est p̄orē eius principē nōiānt. Duæ simplares phalāges duplarē phalangē reddūt hoīum. viii. milia. c. xcii. decuriarū. d. xii. Sunt q̄ ordinem hūc meros. i. partē appellari uelint: q; modo cornu & alam diximus nōiari. Duæ duplares phalāges q̄druplarē phalangē coaugmētant decuriarum M. xxiiii. hoīum. xvi. M. ccc. lxxxiiii. Sūt itaq; in tota phalāge siue legione cornua duo phalāges simplares quattuor: partes octo cohortes miliarīæ. xvi. q̄ngentariæ. xxxii. manipuli. lxiiii. Cēturiæ. cxviii. Centuriæ quadruplares. cclvi. Decuriæ duplares. d. xii. Decuriæ. M. xxiiii. Optimus q; p̄fectorū phalangū simplariū in prima simplari: hoc est in dextro cornu statuitur. secūds uirtute in secūda hoc est i leuo cornu locat. Tertius cum secūda in leuē ponit mediā uersus lecturā. Quartus cū prima in dextram hic etiā mediā uersus secturā. quod cū prima & quarta p̄fectos habeāt. Primū uirtute & quartū: secūda autē & tertia secūdū uirtutē & tertium pares utiq; uirtute suorū p̄cipū constāt. Nā si in quattuor magnitudinibus insunt p̄portioēs æquales: quod a prima & quarta pueniat magnitudine. id esse æquale: qd̄ fit a secūda & tertia apertū in disciplinis mathematicis ē.

.xxxii.

.xxxiii.

iii. iiii.

.viii. .xvi.

Prima igit̄ & quarta secūdam & tertiā æquiperāt. Partium quoq; p̄fecti ita ordinatur: ut primus uirtute in leuo primæ phalāgis simplaris statuat. Secundus in dextro secūdæ. Tertius in leua tertiæ.

magnitudinem. Hasta nulla cubitis octo breuior. longissima quæ eatenus sumi potest quatenus tenere miles & uti facile ualeat. Decuriones utpote duce decuriarum phalángis optimos esse omnino cōuenit. ita & ut statura & uiribus corporis præstátiores cæteris sit; & rei militaris peritiores. Hoc enim iugum phalágem continet uniuersam; & in usu præcipuū est. Ut. n. gladius pōdere sui ferri posterioris & mole aciē efficaciorē præstat. Idem i phaláge existimádum esse: ut pro aciē ac oris cuiusdā robore ipse sit ordo decurionū. Pōdus autē & molē & magnitudinis additamētum afferat cōstituta in tergo militū multitudo. Curádum quo ad fieri pōt ut etiam iugū secundū milite cōstet idoneo. Nā eius quoq; ordinis ista in frontem pminet & adiūcta priori utilis ex ppinquo ē & uel desiderato uel sauciato decurione secundus se in parte priore cōstituēs ordinis incolumitatē seruabit. Tertiū itē iugū & Quartū & reliqua deinceps pro uirtute istituemus ut q; deterior sit is subide posterior collocef. Macedōica phaláx expugnabilis & itoleráda hostibus habita ē genere suo istructiōis & ordinis. Miles enī armatus uel i duobus cubitis stat quotiēs dēfari iminēs præliū postulat. Sarisse lōgitudō ad cubita. xiiii. quoq; duo manus auferūt reliqua. xii. pminēt. Itaq; sit ut secūdi suas sarissas superarmatos iugi prioris pminētes ad decē cubita habeant tertiū ad octo. quarti ad sex. quiti ad quattuor. singulos iugi primi sarissæ quinq; aut sex promineāt species formidolosa existat consentaneum est. Miles item firmus ac robustus constat quinq; sexq; sarissis obsectus: & tot tantisq; sultus innixusq; facultatibus cōmitonum. Qui etiam qui post sextum positi sint iugum & si minus sarissis agunt. Tamen pondere sui corporis prominentes augent uires totius phalangis & facultatem nec fugiendi ullam ducibus & præstitibus relinquūt occasionem. nonnulli hastam posterioris militis longiorem q̄ prioris sumi iccirco uoluerunt ut etiam qui in tertio & quarto iugo locati essent; spiculis suis pari fronte hostem possent excipere. Tergidux superordinarius singulorū ordinum prudens peritusq; esse debet: qui provideat & procuret: quæadmodum milites ordinis totius uersent inter sese atq; iugent; & recedentes uel metu uel aliqua alia causa prohibeat: & restitui cogat in ordinem: atq; etiam cum in constipádum sit compellat militem: cogatq; si usus exigat in arcum q̄ maxime adduci. Ita enī sit ut uires & robur phalangis accipiat. Quas ob res non modo in fronte: uerum etiam in tergo legionis principem & ducem aliquem statui necessarium ducimus. Hæc de curatione armatorum phalangis dixisse sufficiat. Nunc de uelitate. Instruet imperator suam uelitem pro paratu ex consilio hostium: modo in fronte modo in dextra: modo in leua: non nunq; etiam in tergo: uidelicet quæadmodū res uisq; exigat. Nos exempli gratia sic instruimus.

Ecceis quoq; in
 nondem quot ph
 ego decuri prim
 deinceps sub im
 manibus has in
 tant hominum. vii. m
 uere decurias uelitam
 Quas cōstituciones per
 huius. Quas femicentur
 nis debent subordinari
 huius. Quas centurias p
 prædariam nominam
 mato milite uelut m
 in istema tanq; cōstitu
 uonias epixenegiam
 aduocentarias strophus
 ut addita legionē dec
 pperordinarios. viii. i
 huius principes Admer
 uon principes seu præ
 aduatores sagittarii &
 em esse constat: ut præ
 em eminus & prosterne
 uonem procurantem l
 tibusocent insidiashi de
 pparant. & q̄ cæteri
 hoc militum cū op
 huius potest & præclara
 huius. Equæli.
 Quibus acies au
 ra longiores aut &
 Sed nemo suam fe
 nos delcipatione r
 tum ipsa quo pol
 uonem formans the flal
 huius uoluerunt. huius ut f
 huius accommodatōis. ec
 huius profectum pol
 huius tum præstantiores
 huius. ut enim in priore

De instruendis aciebus.

Decurias quoque in ordine uelitu statuemus. *M. xxiiii.* uidelicet totidem quot phalanx continet armatos: ut sub prima armatoz decuria prima uelitu ordinez: & sub secunda secunda: & deinceps sub singulis singulae constituant. non tamen ex. xvi. hominibus has instituemus: sed ex. viii. ita aut. *M. xxiiii.* decuriae compleant hominum. viii. milia. cxcii. Nomina eoz & ordines ita accipe. Quattuor decurias uelitu sistasim id est constitutione uocamus hominum. xxxii. Duas constitutiones pencecontarchia semicenturiam dixerim hominum. lxxiiii. Duas semicenturias centuriam hominum. cxxviii. Inesse singulis centuriis debent subordinari. quinq; Signifer: Tergidux: Tubicen: Minister: Praeco. Duas centurias psilagam a ducentis uelutibus quasi uelitaria uel expeditariam nominamus hominum. cclxvi. Duas uelitarias xenagiam a mercenario milite uelut mercenaria dicimus hominum. d. xii. Duas mercenarias sistema tanq; constitutoriam appellamus hominum. *M. xxiiii.* Duas constitutorias epixenegiam cui ad mercenariam hominum. ii. milia. xlvi. Duas ad mercenarias stiphus hominum. iiii. milia. xvi. Duas stiphæ epitagma uelut addita legione decuriarum. *M. xxiiii.* hominum. viii. milia. cxcii. in his quoque superordinarios. viii. in esse solitum est. quoz. iiii. Epixenagi hoc est duces siue principes Admercenariae illius habentur reliqui Sitematarchae praeficiunt principes seu praefecti eius: quam constitutoriam interpretamur. iaculatores sagittarii & omnes qui aliquo teli genere utantur utiles ad eam rem esse constat: ut praelium exordiantur: hostem prouocent: feriant faucient eminus & prosternant. Fundant aciem: repellant equitem: cogant aduersarium procurstantem loco cedere: explorent: perlustrent quae loca suspecta: locent insidias: hi deniq; & primu certamen subeunt: & una cum caeteris pugnant. & quae caeteri deserunt: ipsi perseverant in dimicatione. oī no genus hoc militum cum operam praestet celeriore: magatq; eminus multa efficere potest & praecleara.

De Acie Equestri.

Quoniam acies auctores superiores aut quadratas aut parte altera longiores aut Rhombi cuneiue gerentes spem tradidere. Sed nemo suam fere satis exposcit sententiam. Quam ob rem nos descriptione etiam figurarum formas explicabimus: acierum ipsas: quo possint facilius percipi. Aciebus ad Rhombi similitudinem formatis thesalos primos usos comperimus: qui plurimum equitatu ualuerunt. In lone ut ferunt auctore generis huius aciei uipote ad omnis usus accommodatoris. equites enim constituti in hac forma uertere se se in quouis prospectum possunt: minimeq; uel a tergo uel a latere capiuntur. Quippe tum praestantiores Rhombi latera teneant: & principes angulos regant: Stat enim in priore angulo turmae ipsius Praefectus: in dextro

Aelianus.

autem & sinistro qui custodes uocantur lateris statuuntur: In reliquo uero angulo Ducem: seu ductorem tergi locari solitum est.

Rhombus.

Vneatis scythæ utuntur & thraces: Quin etiam macedones usi sunt suadente rege Philippo. Efficacius enim genus id arbitratum est quæ quadratum: ob eam scilicet rem qui suos principes circumpositos habeant: & fronte exigua consistat: & equitandi usum per quodlibet interuallum falcalem præbeat regressum: & progressum celeriozem. Quippe quæ minus difficiles illos circuitus habeat quos quadratæ acies fortiuntur.

Phalanx

Cuneata.

seruare multis in rebus præstantius. Nam & instructio quoniam peruersus ac iuga ordinetur: occurrit facilior & principes in hoc uno formandi genere hostem uniuersi aggrediuntur. Optime inter quadratas habentur quæ duplici in longum quæ in altum numero consistunt. Exempli gratia. viii. in longum: quattuor in altum, aut. x. in longum. v. in altum. quæ numero parte altera longiores consistunt: figura autem seu forma quadræ instituta

De insti

...rim longitudo equ
...es habere debet
... Non nulli triplicem
... ita arbitantes fo
... longitudinem
... propter cum noue
... fieri potest ut equ
... in pedetibus co
... altitudinem. Equit
... itaq; sit ut li p
... pliciant. Immo u
... suo errore quæ uirt
... ut quotiens equ
... numerus ipse
... longior. At quotiens
... numerus part

Pha

A
A
A
A
A
A

Hombi formam o
credidit: eo quæ præ
ma equites qui in
Præfecto iugent: se
mos equi præfecti
terum dextrum leui tum
ita turbet ordinem: cum eq
calcitrant: & militibus uolun
tate ita disponantur equit
idem sed non iugentur ita u
lebam: sed se habeat dicam
leuatum medium & maxim
tendunt: aut tredecim: aut
quodammodo ad iungunt binar
num: sed iugem equitibus
... componit: & qua

De instruendis aciebus.

untur. Et enim longitudo equi a capite ad caudam respectu suæ latitudi-
nis plures eas habere debet: qui per iuga ordinentur: quæ eos qui in versus se
porrigant. Non nulli triplicem esse longitudinis numerum ad altitudinis præ-
stant: scilicet ita arbitrantur fore ut quadrata forma efficiatur. Triplicem enim
prope modum longitudinem habere ad suorum armorum latitudinem uide-
mus. Quia propter cum nouem in fronte statuunt: tres in latum componunt.
Haud enim fieri potest ut equitum multitudo posteriorum eandem præstet
utilitatem quam in pedestribus copiis ubi scilicet pone renitentes primorem
continent altitudinem. Equitum namque omnium numerus corpus potiusque
unum consistit. Itaque fit ut si posteriores prioribus iuncti renitentur: nihil
suo impulsu perficiant. Immo una cum aliis labantur: & perturbatis ordi-
nibus grauius suo errore quam uirtute hostium uersentur necesse sit. Quum ob
rem ita euenit ut quotiens equestris longitudinis numerus æquæ & alti-
tudinis constet numerus ipse quadratus sit. Forma autem altitudinis par-
te altera longior. At quotiens turmæ forma quadrata est: contrarium eue-
nit ut equitum numerus parte altera longior existat.

Phalanx Quadrata.

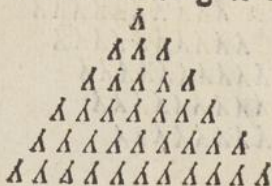

Rhombi formam omnium maxime necessariam uenisse in usum
creditur: eo quod præ cæteris omnibus constituto præfecto tur-
mæ equites qui in lateribus ordinantur non ex equo suo illi
Præfecto iugent: sed ita subiiciantur ut eorum capita iuxta ar-
mos equi præfecti apponantur: Interuallisque inter sese iustis
equites tum dextri tum leui tum etiam posteriores discernantur: ne fre-
quentia turbet ordinem: cum equi immitiores in proximos sibi equos com-
uersi calcitent: & militibus uulnera infligant. Auctores autem huius ge-
neris aut ita disponunt: ut equites & uersent & iugent: aut ita ut uersent
equidem sed non iugent: aut ita ut iugent: sed non uersent. Quæ singu-
la quæadmodum se habeant dicam. Qui Rhombos simul & uersare & iuga
re uoluerunt medium & maximum iugum turmæ numero impari statu-
unt: ut undecim: aut tredecim: aut quindecim. cui ex parte utraq; priore
inque posteriores adiungunt binario primis illis pauciores: uerbi gratia si
maximum illud iugum equitibus constet. quindecim addita iuga utrinque
denis aut ternis componunt: & quæ item post hæc utrinque adiungunt denis

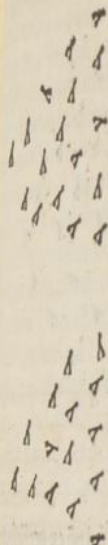
singulisq; conficiunt: atq; ita binario subinde pauciores adiiciunt dū singuli relinquunt: itotaq; turma equitibus consumēt. cxiii.

Ombū dimidiatū & iam trāsformatū in triquetrū: Cuneum seu rostrum uocamus. Quapropter cunei quoq; forma pinde explicata iā est qđ aciei genus cū suū mediū exiēs in acutū: & motū facile quorsū uelit fortia expedite admodū uel molē posteriorē sua cū frōte circūagit: & celeriter pōt imutari.

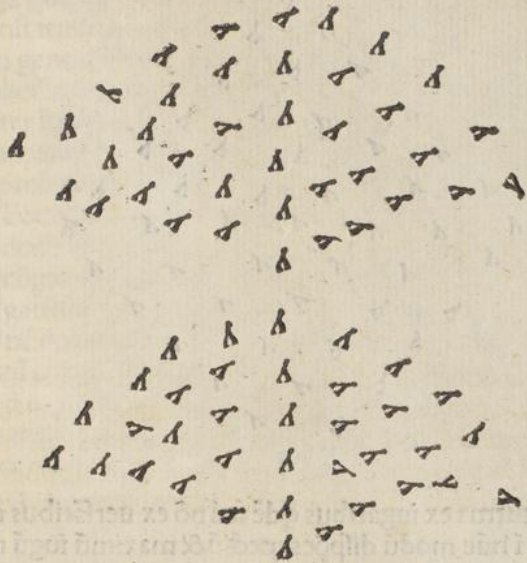

Lii ita istruxere ut eqtes q rhōbū cōficerēt: neq; uerfarēt neq; iugarēt. Ita, n. & cōuersiōes & trāsitiōes eqtū posse facilius fieri existimarūt: cū nō ante nō pone nō a latere qđ ipediret. Statuūt primū pfectū turmæ: mox ad eius utrūq; latus adiūgūt singulos loco submissiore: ut quod dictū iam est capita iūcto rum equoz ioxta armos ppositi eq ordinētur. Et primus ordo qui duo latera rhōbi cōtineat numero impari, xi. equitibus cōstet pfecto medio cōstituto. Quinis autē in utrāq; partem suppositis. Deinde iugi principē post turmæ totius pfectū collocant. Tū in eius partē utrāq; simili rōne quater nos subiiciūt: ut totus secūdi ordinis numerus nouenarius sit binario minor priore & quasi duo æque distantia latera duobus illis rhōbi lateribus primis constituentur. Mox tertium septenario describunt: atq; ita subinde binario diminuentes in unum usq; deueniūt. Et hæc turma equitibus constat. xxxvi. Hoc genere Polybius utitur, sed numero hominū. lxi. & forma litteræ deorsum inuersa.

Ut que ex uersantibus
bos consistit que adhur
est equitibus illiuto qu
Vimus autem tergidet
necro hominum unita
interualla distat ab equit
propius nouenis consistit &
interualla in unum deueniat
interualla sed non iugent. V
interualla que aji in utrumlibet
Turma ex

De instruendis aciebus

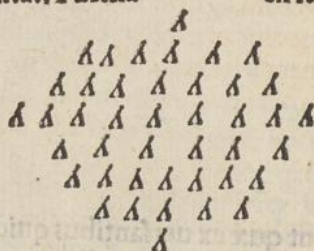
Sunt quæ ex uersantibus quidem sed nõ præterea ex iuganti-
 bus consistunt quæ adhuc modum constituuntur. Versu ali
 quot equitibus instituto quorũ primus præfectus sit turmæ.
 Ultimus autem tergiductor in eius latus utrunq; uersus alios
 numero hominum unitate minores disponens; qua eques
 per interiecta interualla distat ab equite. Quod si in primo decem sint eq
 tes uterq; appositus nouenis cõstabit & tertii octeis; atq; ita numerus sub
 inde decreset: dum in unum deueniat; sic enim fieri potest ut equites in
 ter se uersent quidem sed non iugent. Vtile genus quoq; id disponendi est
 ad declinationes quas agi in utrumlibet latus solitum est.

Turma ex

uersantibus.

A si turma ex iugantibus quod est sed non ex versatibus consistere debeat in hunc modum dispositionem medium & maximum iugum numero constitues impari. Cetera autem subinde per media intervalla adiunges: quoad modum in superiore turma proposui: atque ita efficiet ut turma ex iugantibus tantum consistat. Turma ex iugantibus.

U rmas uario modo ut est leuem armaturam statuimus: aut enim ante phalagum aut in latere aut post leuem armaturam: sed nos de scribendi exempli gratia post leuem locauimus. Et prima equitibus consistet. lxxiii. cuius primum iugum eques compleat. xv. secundum. xiii. tertium. xi. & reliqua subinde binario usque in unum decrescat. Signum is feret qui in secundo iugo a leua pricipi iugi astat. Omnes turmae numero. lxxiii. statuent eques. iiii. milia. xcvi. Duae turmae Epilarchiae: hoc est turmam duplicem constitunt equitum. cxxviii. Duae duples Tarentinae reddunt equitum. cc. lvi. Duae Tarentinae magistrerium equitum. d. xii. Duo magistreria Ephipparchiae duplicem magistrerium equitum. M. xxiiii. Duplicatum duplicem magistrerium telos equitum. ii. milia. xlyiii. Duplicatum telos Epitagma id est su-

De instruendis aciebus:

mā ordinis siue agminis facit eqtū.iiii.milia.xcvi. Explicatae iā sūt variae ferentiae uetere quēadmodū turmā instruunt: sed quoniā in his magnā differentiā eē constat: nō sine delectu uti debemus: sed quotidianis exercitiis sapius experiri genera instruendi singula. Itaq; secure in p̄liis quod facilius cōmodiusq; p̄bet: admittere officiū ē. Quid enī stultius q̄ cū minis de rebus hoīes diligēter iqrāt: abigāt p̄scrutēt de his tā āplis tā necessariis nō ante piculū facere accuratissime uelint q̄ certamina subeant. Quod tamen genus turmā probaueris id licet & augere numero hominum & minuire.

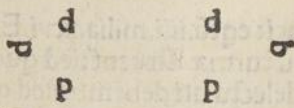

Fcuruū & elephātōz: iſtitutiōe quāq; uſus eoz rarus ē: tamen doctrīae grā p̄ioris exponā noīa: q̄bus auctores ſupiores uſos cōpio duos currus zigarchiā idē parilē uocat. Duas piles cōiugationē. Duas cōiugatiōes epizigarchiā. Duplarē cōiugationē duas duplares harmatarchiā curulē. Duplicatā curulē cornu. Duplicatū cornu: phalagē. Pluribus uti phalagibus curuū licet uocabulis iisdē q̄ mō expoſui. Curribus at̄ ip̄is aut expeditis aut ſalcatis uſos cōpimus i ordie elephātōz: q̄ uni p̄e elephāto. zoarchus ab aialis p̄fectura uocatus ē: q̄ duobus ip̄at. Therarchus a fera q̄ſi ferarius & cōſtitutō talis thetarchia feraria. Qui.iiii. domīat̄ epitherarchus duplaris ferario: & hęc cōſtitutio epitherarchia: duplaris feraria. Qui octo p̄fectus ē ilarcha hoc eſt turmā p̄iceps: & cōſtitutio iſta ilarchia turmā p̄fectura. Qui ſexdecī p̄e elephātarcha id ē elephātōz p̄fectus & cōſtitutio elephantarchia p̄fectura elephātōz: q̄. xx.ii. ip̄at cetartarcha. i. cornu p̄fectus & cōſtitutio cerartarchia cornu p̄fectura. Quod autem ex. lxxiii. conſtat id phalangē uocamus elephantorum: cuius p̄fectus Elephantarcha uocatus eſt.

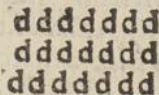
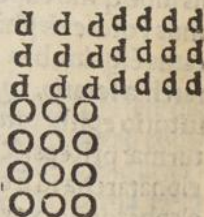
Qnera p̄fectaz copiaz & noīa cōſtitutionū & ordinū exercitus oīa i hūc mōm notata aiaduertiū. Vocabula de cetero q̄ i p̄ceptis uerſat̄ explicaffe utile ē: ut iā pridē milites qd̄ quoq; ſignificet certiores facile q̄ p̄ acie ip̄at̄ itelligere poſſint & facere. Eſt qd̄ decliatō appellet̄: cuius duplex ē genus: aut. n. in haſtā aut i ſcutū. Immutationē itē dicimus & cōuerſionē & reuerſionē & inflexionē. Ad hęc uerſare iugare reddere i arreſtū: euoluer̄ duplicat̄. Ad iductionē dextrā deductionē. Leuā deductionē. Phalagē trāuerſam: phalagē arreſtā. phalagē obliquā. Inter calationē: p̄poſitionē: ipoſitionē ſuppoſitionē: poſtpoſitionē: appoſitiōē. Quid qd̄ eoz ſignificet breuiter exponā. Ne c̄ ignoro nō ap̄d oēs auctores p̄cepta eiſdē eſſe noībus tradita: Decliatō ē motō militū ſiguloz: cū uel i haſtā: hoc ē dextrorſū ſeſe cōuertūt: uel i ſcutū: hoc ē ſinistrorſū. Quod cōmode agit̄ quotiens hoſtes exitūt a laterē cornu utiq; ſupādī: aut aduerſi it̄eris grā: aut ob aliquē uſū aliū quēadmodū ſigulis i r̄b̄ oſtēdā. Duplicata at̄ decliatō p̄tē uerſeādē ora militis i hoſtilē a tergo cōatū tranſfert. Quæ res immutatio dicitur & uel in haſtam uel in ſcutum fieri ſolita eſt.

Aelianus.

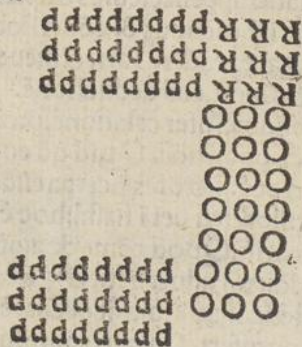

d Is crimē duplex notatur immutationis. Aut. n. ab hostibus aut in hostes immutant. Quamobrem immutationē ita definiūt ut prioris aspectus translatio sit in aspectum posteriorem; hoc est tergi aut e contrario. Immutatio igitur ab hoste bis in hastā milite declinante efficitur. In hostem aut bis declinante in scutū fieri assolet. Conuersio est condensatis copiis per astitem substitētq; totum phalāgis corpus tāquam hominem unum uel in hastam uertimus uel in scutū. Ita ut circa primum decurionem uelut centrum omnes circumagantur; atq; in locum priorem immutant ita aspectum dextrum accipiant. singulis substitibus & astitibus loca seruantibus suo hoc modo.

Discrimen.

r Euersio est conuersionis restitutio in eundem locum quem ante copiae densa instructione optinebant q̄ conuersio fieret. Inflexio est militum ex duabus conuersionibus motio: ita ut locum accipiant posteriorem.

Efflexio
hastam a

V Erlare e
ductor
singulos
mō inter
curiaq;

incipi ac deinceps a
ni aspectū restituer
ma declinare in ha
retu aduersūq; stare
masa iteq; p iuga
moniq; & Perlica: &
locū cōmutat: &
que locū phalāgis
tu sumit posteriorem
Choreū diximus ma
stitatibus: sua lo
a. & tergiductori ui
toci reddatur. Euo
ti ad intercilia suae. s
parum partes corr
reddantur ualidior
tiones cauent hoste
Quemadmodum
nomen a macedon
post. positi omnes

De instruendis aciebus.

Efflexio est militum ex tribus conuersionibus motio ita ut si ad hastam agantur transeat in leuam aspectū; si ad scutū indextꝛę.

P P P
P P P
P P P
P P P
P P P
P P P

pppppp○○○odddd
pppppp○○○odddd
pppppp○○○odddd
P P P
P P P
P P P
P P P

Efflexio est singulos sua indecuria e directo decurioni & tergiductori cōstare æqua iter se se cōseruantes interualla. Iugare est singulos sua indecuria e directo suo astiti stare seruantes simili mō interualla. Iugant ergo præfecto primæ decuriæ oēs decurię præfecti. Astiti uero primi præfecti astitis cæterorū oim pꝛicipū ac deinceps ad hūc modū. Reddere i arrestū ē militis ora ad pꝛimū aspectū restituere: Verbi gr̃a si miles aduersus hostes cōstitutus impetetur declinare in hastā. Deinde pꝛicipias in arrestū restitui: rursus i hostē cōuertit: aduersūq; stare oportebit. Euolutionū duo sūt genera atq; per decurias: atq; p iuga. Vtrūq; in tres digerit spēs. Macedōicā: Laconicā: Choreū: q̃ & Persicā: & Cretensī noīat. Macedonica ē quæ primorē phalangis locū cōmutat: & frontē i tergū aspectūq; posteriorē tradūt. Laconica ē quæ locū phalangis posteriorē cōmutat: & pari rōne relicto primore aspectu sumit posteriorē tergūq; efficit frontē. Persica illa quā & Cretēsem & Choreū diximus nuncupari: locū eundē seruat phalangis militibus singulis cōmutātib; sua loca: ita ut præfectus decurię locū tergiductoris accipiat. & tergiductori uicē præstet decurionis: fronsq; ex tergo aspectu posteriori reddatur. Euolutiones per iuga fieri solent quotiens cornua transferri ad intercisa siue secturas: & intercisa ad cornua melius est ut medię copiarum partes corroborētur: & aut dextrę per leuas: aut leuę per dextras reddantur ualidiores. Qui ne per maiores exercitus partes faciant euolutiones cauent hoste propinquo. Per minores ordines eas securius faciunt. Quemadmodum autem euolui oporteat: dicam. Euolutio per uersum q̃ nomen a macedone accipit fieri solet cum decurio locum immutat: & post positi omnes conuersi de hasta sequuntur. Interuallisq; hisdem serua

tis consistunt per ordinem. Genus laconicum agitur cum decurio immutatus de hasta uniuersa decuria transfert & locū sibi parem alium accipit & reliqui oēs sectantes recto se constituūt ordine & aptant: aut cum tergiductore imutant. Primus subsistēs conuersus de hasta ante ductorē se collocat: cæteri q; oēs sectantes alter se se præ altero pōit dōc p̄fectus decuriæ primus constituat. Choreus ita fit ut decurio de hasta mutatus decuriam antecedit & cæteri oēs sequant. Dum ipse p̄fectus locū tergiductoris accipiat & tergiductor p̄fecti ita per decurias euolui solitū est. Quo eodem more p iuga quoq; euoluimus quotiens p ordinē euoluendū sit: ut qlibet ordo aut locū seruans eundē euoluat aut dextrorsū sinistrorsūue trāseat. Nihilominus, secus q̄ mō rettulimus agi oportebit, duplicādi duo sunt genera. Aut, n. p iuga: aut per altū duplicamus. Vtrūq; uel numero sit uel loco. Nūero duplicabit̄ longitudo siquæ. M. xxiiii. militibus constat. M. M. xlviij. reddat̄ insertis & substitibus altitudinis in militū interualla eodem quē longitudo occupat loco. Quod facimus quotiens densare longitudinē placet. At ubi restituere placuit euoluere sua in loca iubemus eos quos inferuimus longitudini. Sed sunt q̄ genus hoc duplicandi iprobent p̄ferti hoste p̄pino. Expeditasq; copias atq; et equites cornibus iūgi. Itaq; speciem dari duplicatiōis sine duplicandi accessiōe censeant. Duplicanda est longitudo quotiens aut superare cornu hostiū uolumus aut ne nrm superet cauemus. Altitudinē duplicare solemus uel addita secunda decuria primæ ita ut secundæ præfectus pone primæ præfectū p̄ximus collocetur secundus secundæ quartus primæ constituatur & tertius secundæ: sextus primæ ordinē ac deinceps ad hunc modum ut tota secunda decuria primæ inseratur & quartæ simili rōne in tertiam: & oēs numero pares decuriæ in impares: uel his eisdem decurtis paribus per euolutionē adiunctis tergo imparium. Aut igitur ita duplicāda est altitudo aut numero eodem seruato milites se se longius porrigent quatenus sui uersum & spacium altitudinis duplicent. Cum autem restitui oportuerit aut interiectos adiunctos uel tergo milites illos i suas decurias reuocabimus: aut spacia coartabimus quæq; interuallo auximus laxiore.

Transuersa est phalanx quæ lōgitudine multo productiore constat q̄ altitudine. Arrecta est quæ per cornu progreditur lōge productiore altitudine constans q̄ lōgitudine omninoq; plus longitudinis q̄ altitudinis habeat: oblongum id consueuimus nominare: Arrectum uero e directo q̄ plus altitudinis q̄ longitudinis habeat quo circa phalangem quoq; interpretari licet his eisdem nominibus. Obliqua est quæ alterum cornu quod libuerit propinquum obiciens hostibus eoq; decertans alterum semotius teneat manens aggrediendi opportunitatem. Intercalatio est cum interuallis præpositi militis

Meritus per dire
est cum uel ex
quos rōne auxi
phalangis tot
um phalangi in
træ triplicis spe
Equit
struc
uerti i
tri ext
stam d
posteriora collig
stitui suum in lo
concurq; in locur
quādam modum mili
um transferri in lo
ant reliqui proce
pncipio spectaban
um obtinet locum
stantur. Ad post
um & seruat. At si
nam leui extremit
horūq; procedere
remox ad lectū co
re placet: non secus
is quæq; in hastā
curiones quiescent
postmodum decur
mentem reliquas
terualla ad postre
cipient. Si autem
odinis faciemus. I
erum per ordine
p̄cipitur item a
dimibus dare. Ita e
constituti specta
rōnes q̄ scere p̄cip
sus mutari & ord
stituta ē reliquo
re i arctū. Itaq;

De instruendis aciebus.

Inferimus per directum aliquos ex his quos postponi placuerat. Præpositio est cum uel ex utraq; parte aciei uel ex altera tantū fronti proponimus aliquos rōne auxilii. Impositio est cū leuem armarurā interuallis alternatim phalangis totius inferimus. Postpositio seu subiectio ē cū leuē armaturam phalangi incurue postponimus. Ita ut forma omnium copiarum portæ triplicis speciem præferat.

Equitur ut quēadmodū ordines conuerti ex suo loco suæq; instructioni restitui debent doceamus. Cum itaq; ordines conuerti in hastam assuescere uolumus præcipitur decuriam dextri extremi quiescere. Cæteras oēs per singulos declinare in hastam dextrorsūq; procedere. Tū reddere in arrectū. Deinde iuga posteriora colligere atq; ita densato milite cōuerti in hastā. Quo facto si restitui suum in locum placuerit uidebimur immutari ad scutum: hoc ē quencunq; in locum uergere auersum tum ordinem totum reuerti: hoc ē quēadmodum milite obdensato conuersus spectauit dextrorsum: ita totum transferri in locum unde conuerti inceperat. Mox decuriones quiescant reliqui procedant per iuga. Deinde immutantur ut uergant quorsū principio spectabant tum decuria dextri extremi quiescat. Hæc enim suū iam obtinet locum. Reliquæ omnes ad scutum declinent & procedētes restituantur. Ad postremum sursum præcipitur. Itaq; suum quisq; recipit locum & seruat. At si cōuertere ordinem ad scutum uelimus præcipitur decuriam leui extremi quiescere reliquos omnes declinare in scutum: sinistrorsūq; procedere tū reddere in arrectū. Deinde iuga posteriora colligere: mox ad scutū conuerti ut iā actum sit quod uoluerimus hic si restituere placet: non secus q̄ illos in hastā cōuersos restituemus. Quippe qui rursus quencq; in hastā imutari præcipiamus. Deinde ordinem reuerti mox decuriones quiescere & reliquos omnes procedere per iuga: tum immutari postmodum decuriam leui extremi quiescere: utpote suum iam locum obtinentem reliquas declinantes in hastam procedere dum iusta recipiant interualla ad postremum reddere in arrectum atq; ita omnes suum locum recipient. Si autem inflectere ad hastam placuerit duas simul conuersiones ordinis faciemus. Itaq; efficietur ut decuriones a prospectu aduerso in aduersum per ordines immutationem transeāt. At cum restituere uolumus præcipitur item ad hastā inflectere: hoc est duas itē conuersiones ibidē ordinibus dare. Ita enim fit ut eodem spectent decuriones quorsum principio constituti spectabant anteq̄ ulla inflexio fieret. Hæc cum fecerimus decuriones quiescere præcipiemus: reliquos imutatos iuga relaxare posteriora tū rursus mutari: & ordis postremā decuriā dextrā quiescere. Iā. n. hæc suū in locū restituta ē reliquos declinat in scutū pcederē & suis interuallis restitui mox reddere in arrectū. Itaq; ordies primū suūq; locū recipiēt. Sed si inflecter ad scutū ue

Timus præceptis utemur cōtrariis: hoc est bis inflecti in scutū quo facto re-
 stitutionē agemus: quod ex his quæ mō exposui apertū iā est. Deflexio agi-
 tur cum ordinē ter partē uersus eandē cōuertimus: hoc ē aut in hastā aut i
 scutū. Facit porro inflexio i hastā ut militū ora trāfferant a parte primore
 ad posteriore. Deflexio aut facit ut a primore uel ad leuā deueniant uel ad
 dextrā: nā si ad hastā deflectit in leuā transferet: si ad scutū in dextrā. Si pha-
 langē densari cornu uersus dextrū placuerit. p̄cipiemus decuriā cornu dex-
 tri quiescere reliquas autē declinari in hastā atq; in dextrā colligere. Tum red-
 dere in arrectū & iuga posteriora colligere. Cum aut restituiere libet quie-
 scere decuriones reliquos imitari. & iuga relaxare posteriora. Deinde rur-
 sus mutari mox decuriā cornu dextri quiescere. Iā enī restitutū in dextro
 est: reliq; ad scutum declinare suosq; duces sequantur & primis interuallis
 receptis reddant in arrectum. Si autem cornu uersus sinistrum densari pha-
 langem libuerit præceptis econtrario utemur. Mediam item phalangem
 si densari placuerit præcipiemus dextram duplarem phalangem declina-
 re ad scutum: leuam ad hastam tum procedere mediam uersus phalāgem
 mox omnes reddere in arrectum: iugaq; posteriora colligere. At si phalan-
 gem primis instituere locis uelimus præcipitur immutari & per iuga pro-
 cedere: excepto primo tum omnes rursus mutari: & dextram duplarem pha-
 langem declinare in hastam: leuam autem in scutum. Mox sectari suos du-
 ctōres donec ad prima deueniant interualla. Deinde reddere in arrectū
 sed quotiens immutatur si per densationem agitur erecta teneri spicula
 omnia ne impediāt conuenit: his eisdem exercitiis ac præceptis leuis quo-
 q; armatura instituenda erudiendaq; est. Sunt certe præcepta hæc Im-
 mutationum: conuersionum: Inflexionum: Euolutionum: & Restitutio-
 num utilia: ad subitos hostium superuentus quos uel a latere uel a fronte
 intulerint. Macedonicam euolutionem Macedones inuenisse proditū
 est Laconicam ad Lacedæmonios referūt auctores quocirca ita nuncupa-
 ri meruerunt. Philippum tamen qui Macedonum imperium auxit & græ-
 cis apud Choroniā profligatis Græciæ imperauit ac eius filium Alexan-
 drum qui breui Asiā in suam ditionem redegit: Macedonicā neglexisse
 euolutionem legimus: ut nisi summa utendi necessitas cogeret nunquam
 uterentur. Laconicæ usu utrunq; aduersarios deuicisse ferunt. Datur enī
 Macedonicæ uicio quod hoste repente a tergo superueniente non sine ma-
 gna turbatione ageretur. Nam cum posteriores conuerterent se se in lo-
 cum priorem & rem haud quamquam fugæ dissimilem facerent hostes
 audaciores reddebāt & iā milites q; ita euoluissēt deterrere ac p̄seq poterāt
 Lacōica certe econtrario agit. Vbi. n. duces una cū seq̄nte milite uerterūt
 se se obuios i hostē a tergo supuēiētē terroē i ferre nimiq; possūt & turba-
 tionē. Sed assuefaciendæ sunt copiæ: ita pedestres quā equestres: p̄tīm uoce

partim signis qua
 ut alius possint e
 a militabunt.
 et ceteros transgl
 obfcuret.
 ppter equoz
 & totius mul
 possunt ac eu
 ombre: & solis sp
 arboz. Adde q
 genus: cum lōge
 hois aut rebus q
 ut p̄ceptum sim

Vnde
 diffiniat
 dextra a
 quadrup
 nom aggressuz
 hoplici cum undi
 tria: at triplici: au
 equitur. Verbi gra
 genael quadrupla
 cornu altitudine h
 curis hoibus deni
 Colembolum qua
 phalangis p̄ceder
 metz. V. sicut del
 se habet ultrim
 p̄at. habet id cau
 prum copiæ: pri
 Quū etiam trip
 terius cornu imp
 impetum maneat

De instruendis aciebus:

partim signis quæ visu percipi ualeât: ut re apte ac oportune quâ quicquid exi-
gat usus possint expedire. Nonnulla etiâ tuba percipi cõuenit. Ita. n. plenius
oia mistrabunt. Certiora sunt ea quæ uoce indicantur: nisi quod sit impedi-
mêto: sed transliora quæ signis madent uidelicet cû res nulla e quæ obstat
atq; obscuret. Vox aut percipi interdû nõ potest: aut ppter armogæ sonitû
aut ppter equogæ transitum & hinnitum: aut ppter impedimentoꝝ tumul-
tum: & totius multitudis strepitum. Signa quoq; multis ratiõibus oblite-
rari possunt ac euanescere: nam & crassitudine aeris: & puluere excito: &
hymbre: & solis splendore opposito. Ad hæc locogæ inæqualitate & frequen-
tia arbogæ. Adde q; interdum fieri nõ potest: ut signum ad unumquẽq; usum p-
paremus: cum lōge plura possint occurrere q; quibus assuefacti sint milites.
Nouis aut rebus quod nam cõsueti signi afferatur. Non tamẽ concidi ita po-
test ut pceptum simul & uocis & signi incertum sit.

De itineribus.

Vnc de itineribus dicam si ante quot modis expediri solet iter
diffiniam. Itinẽz aliud arrecta inductio est: aliud deductio aut
dextra aut leua: & aut simplici aut duplici latere aut triplici aut
quaduplici agminis pcedetur. Simplici cû ex parte una aduer-
sarium aggressuꝝ suspicamur: duplici cû ex duabus: triplici cû ex tribus: quæ
duplici cum undiq; Vnde fit ut iter aut simplici phalange agatur: aut du-
plici: aut triplici: aut quaduplici. Arrecta inductio est cum ordo ordinem
sequitur. Verbi gratia: cum uel Xenagia pcedente: reliquæ sequuntur Xena-
giæ: uel quadruplarem decuriã reliquæ ordiatim sectantur. Itẽq; agitur p
cornu altitudine lōge pductiore quæ longitudine nec pluribus quæ duabus de-
curiis hoibus denis cõpositis constat ordo. Huic opponit genus aciei: quod
Celembosum quasi rostrû cauû nominamus: quod ita instruit ut duplica-
te phalangis pcedentia cornua inter se distent sequenti iungant ad formã
litteræ V. sicut descriptio ostendit. Quæ ut primos disiectos ita iuctos in-
ter se habet ultimos. Cû enim arrecta illa inductio medium aduersarioꝝ
perat. habet id cauû rostrû in promptu ut soluta coniunctione extremogæ im-
perum copiagæ primagæ frustet: lateraq; inuadat arrectæ inductionis inimi-
ci. Quû etiam triplex phalanx obiici huic eidẽ generi ita potest ut una al-
terius cornu impugnet. secunda reliquû cornu agrediatur media & tertia
impetum maneat & conflictum.

Arrecta inductio.

De instruendis aciebus:

Arrecta deductio leua.

d d d
 F d d d
 r d d d
 o d d d
 n d d d
 s d d d
 d d d
 d d d
 d d d
 d d d

Arrecta deductio dextra.

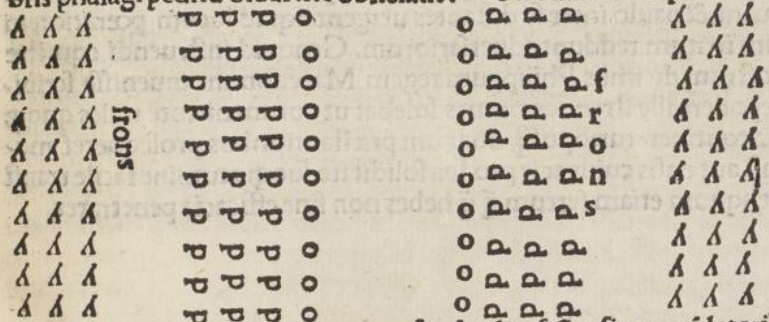
d d d
 d d d F
 d d d r
 d d d o
 d d d n
 d d d s
 d d d
 d d d
 d d d
 d d d

Halax q̄ aristomus a duplici frōtis seu oris obiectu q̄si oiceps uocata ē. Ita instruit ut medii tergis iter sese oppositis cōstēt. Extremi aut cōfligāt cū aduersariis. Perutilis hęc pedestribus copiis ē: cū aduersus largā hostiū equestre copiā dimicāt: melius enī resistūt circūuētiōi & multiplici eqtū iualsiōi. Valer hoc in-

struēdi genus potissimū cōtra barbaros: q̄ loca histro amni uicina icolūt: quos āphippos cognomināt a mutatiōe equoz: ex aliis. n. eqs i alios trāsfire cōsueuerūt. Equestres quæ opponūtur copiæ forma cōstātes q̄drata i ordines duos pte altera lōgiores p usus necessitate diuisæ sūt: ut totidē mēbris phalāgi peditū bibartite obiiciant.

Phalanx Oiceps.

Halax āp histomus nomē a duplici frōte siue ore i lateribus instruto accepat ita ut latericeps q̄dā & āceps possēt noīari. Similis superiori occipiti ē p̄terq̄ q̄ illa suis extrēis decertat hęc suis lateribus dimicat. Cætera uero q̄ de superiore exposui huic quoz cōueniūt: oīa hastis lōgioribus tā hęc q̄ superior illa pugnat more Alanoz & Sauomata rū spectat decuriæ dimidiū i p̄tē priorē reliq̄ cōuersi sūt i posteriorē ita ut dimidiati milites oppositis iter se tergis plīcēt frōte duplici: altera priorē q̄ decuriōes cōficiāt: altera posteriorē q̄ f̄giductores: cū ēt i phalāgē copiæ diuidi possūt: ut frōs prior altera cōstituāt phalāgē posterior altera cōstēt.

Phalanx Anceps.

△ △
△ △
△ △
△ △
△ △
△ △
△ △
△ △

P P
P P P
P P P P
P P P P
P P P P
P P P P
P P P P
P P P P

P P
P P P
P P P P
P P P P
P P P P
P P P P
P P P P
P P P P

△ △
△ △
△ △
△ △
△ △
△ △
△ △
△ △

Halanx duplaris Antistomus; hoc est ceptus nuncupatur quæ suos duces non extra per deductiones sed intus aduersos inter se positos habeat. Tergi autem ductores extra uidelicet in dextram leuamq; deductionem distinctos. Forma hæc instruit solet quotiens aduersarii equites forma rostri agrediuntur.

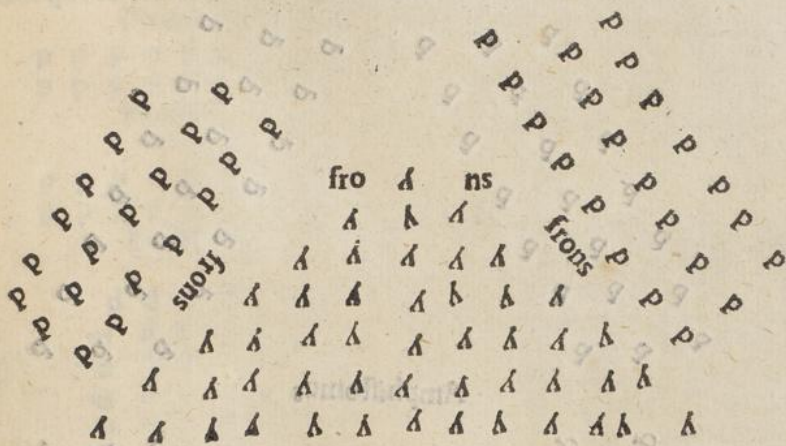
Cum enim rostrum exeat in mucronem; ducesq; sequentes de latere habeat; tentantescq; frontem copiarum pedestrium rumpere ne id eueniat duces peditū in medio stant ut impetum aduersariorum uel impediāt uel re infecta faciant præterire. Qui enim rostro instructi agrediuntur ea spe sunt ut medios aciei profigant omnesq; turbent copias. Quod cum principes copiarum pedestrium intelligant. Vtraq; ex parte se se ueluti murum constituent, & paulo inter se distantes uergentescq; ad locum pœnitiosem impetum irritum reddunt aduersariorum. Genus id instruendi equestre quod rostrum dicimus, Philippum regem Macedonum inuenisse scribitur. præponere ille strenuos omnes solebat ut eorum uirtute miles quoq; deterior contineretur; opusq; una cum præstantioribus prosequeret more spiculi aut ensis cuius acie pro sua soliditate suoq; acumine facile transigente reliquum etiam ferrum q̄ q̄ hebes non sine efficacia penetraret.

Halanc
ceps si
præpo
ctores
obliq;
simlem circum
ntem in duplic
tam in leuum
Penstomi; hoc el
q; frontem spect

De instruendis aciebus.

Phalanx duplaris Oiceps.

Rostrum equestre.

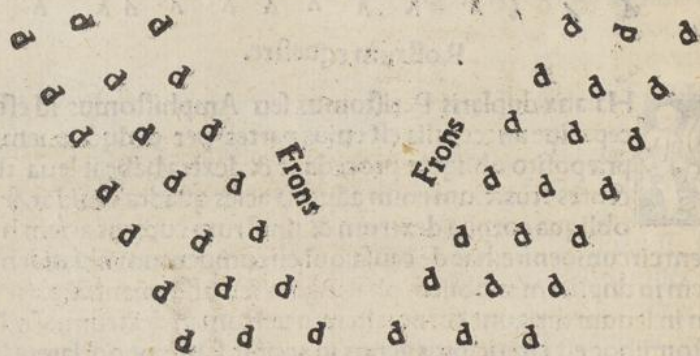
Phalanx duplaris Peristomus seu Amphistomus id est latericeps siue anceps illa est cuius partes per deductionem cornu præposito obliquæ procedant & dextra habeat leua tergiductores itus. Cum enim aduersa acies quadra diuidat se in duo obliqua cornua dextrum & sinistrum cupiens aciem hostium similem circumuenire: hac de causa: qui circumuentum sibi uident imminentem in duplicem mobilem phalangem sese afformant & partem sui alteram in leuum dirigunt cornu; alteram uertunt in dextrum. Vnde nomē Peristomi: hoc est latericipitis genus id accipit. Quippe qd' latere suo utroq; frontem spectantem in hostem habeat.

Phalanx duplaris latericeps.

Aelianus. *De Rebus Animalibus*
Phalanx duplaris latericeps.

Amphistomus

Similiceps

Halanx homeostomus a similitudine oris seu frontis nominata quâ similibipité appellari ita fit: ut decuriam pfectam: hoc ē hominū. xvi. mouētem in hostem sequat alia similis: unde Homeostomus dicta est. Nam & qui sequuntur simili fronte & forma comitantur. Opponitur hæc generi aciei quod plinthium a latere uocāt quē si placet Laterulum dices. Ordinatur id genus tam forma quā numero eglatez. Forma inquam cū undiq̄ equalibus cōstet spatiis. Numero aut̄ quod hominibus lōgītudo componatur totidem etiam altitudo. In hoc eodem ordinis genere omni ex latere armatos apponi solitū est pullo uel sagittario uel funditore adiuncto. Cōficitur hic laterulus ex

medietatis decuriz
 in latere homibus de
 quod melius uoc
 Phalanx sim

P P P P P
 P P P P P
 Frons

P P P P P
 P P P P P
 Frons

d d d d
 d d d d
 d d d d
 o o o o
 o o o o
 o o o o
 P P P P
 Lateru

Halanx duplar
 dentes itinere
 duces aut in le

d
 d
 d
 d
 d
 d

Halanx Hetero
 sicipiem dixer
 duces ordinis
 quenes autem
 one pcedant. Nullus em
 rados.

De instruendis aciebus.

duabus dimeriis decuriæ nãq; dimidium dimeriã dicimus. Cũ enim decuria sex cõstare homibus debeat; Dimeria octo cõstat Bipartia id interptet si placet quoad melius uocabulum inuenerimus.

Phalanx similiceps.

P P P P P P P P P P
P P P P P P P P P P

Frons

P P P P P P P P P P
P P P P P P P P P P

Frons

d d d d d d d
P d d d d d P
P P d d d d d P P
P P P o o o o o P P P
P P P o o o o o P P P
P P P P P P P P P

Laterulus.

Halax duplaris homeostomus est cum partes equali progredientes itinere aut in dextra deductione ambe continent suos duces aut in leua.

Duplaris semiliceps.

d d d	d d d
d d d	d d d
d d d	d d d
d d d	d d d
d d d	d d d
d d d	d d d
d d d	d d d

Halax Heterostomus a frontis diuersitate appellata quã Versicipicem dixerim ita instruitur ut ambulans per inductionem duces ordinis pcedentis habeat ut sit in dextra deductione sequentes autem in leua; ita ut ordines alternata principum locatione pcedant. Nullus enim eodem latere suos continet principes quo antecedens.

Phalanx Versiceps.

d	d	d	d
d	d	d	d
d	d	d	d
d	d	d	d
d	d	d	d
d	d	d	d
d	d	d	d
d	d	d	d
d	d	d	d
d	d	d	d
d	d	d	d
d	d	d	d

Vermam quæ ad speciem oui instruitur Ileon thessalus excogitarat unde ileuocata est suosq; thessalos eo ipse genere instruendi exercuit. Vtile hoc est cum singulis suis angulis singulos habeat principes. Primum Marcham hoc est turmæ præfectum Vltimum tergiductorem. Vtrinque autem lateris custodes.

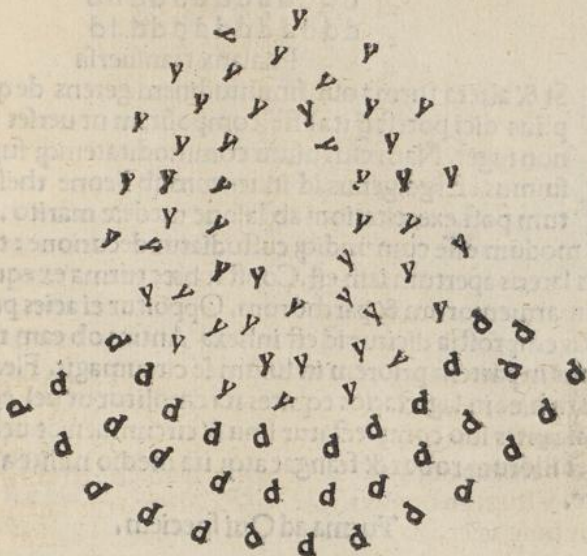
Opponitur huic acies quæ forma lunæ cornibus in partem ductis priorem formetur Duceq; suis in cornibus habeat & suis brachiis circumuenire aduersus equitum copias tentet. Quam ob rem ille more Tarentinorum a longe iaculantur circularem retorquentes. accessum & turbantes. Tarentinos iaculatores appello sicut inter initia operis dictum est a tarento calabriæ oppido cuius equites paruo quodam iaculo uti consueuerunt.

b	b	b	b
b	b	b	b
b	b	b	b
b	b	b	b
b	b	b	b
b	b	b	b
b	b	b	b
b	b	b	b

Acie
Vrma pte alter
Vtilis hæc mul
pacos cõtiat
grupe facile p su
p locoge agulsi
vita vocata e. porrigit. n.
tu & equi ppetus nõ i m
ta cã e cũ multiplicem
Turma parte

De instruendis aciebus:

Turma ad oui speciem:

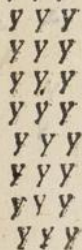

Acies Lunaris.

Turma pte altera lōgior duplici altitudine cōstat q̄ longitudie.
 Utiles hæc multifariã ē q̄ppe q̄ possit decipe aduersarios quasi
 paucos cōtineat milites quoniã nō multū latitudis occupet &
 rūpe facile p̄ sua dēsitare & ipetu acie aduersã. Apta et̄ ē ut sēsī
 p̄ locoge āgustias trāseat. Oppōit̄ ei ped. stris acies q̄ trāuersa
 phalāx uocata ē. porrigit. n. se lōgius ut et̄ si iterrūpat̄ exigua sit q̄ rūpif̄ al
 titudo & eqtū ipetus nō ī multitudie hereat sed in uacuo breui efferatur.
 Hæc. n. cã ē cū multiplicem ad suam altitudinem habeat longitudinem.

Turma parte yyy altera longior.

De instruendis aciebus.

dddd		dddd
dddd	Frons	dddd
dddd		dddd
ddd	ddd	ddd
ddd	ddd	ddd
ddd	ddd	ddd
ddd	ddd	ddd

Phalanx inflexa Antica

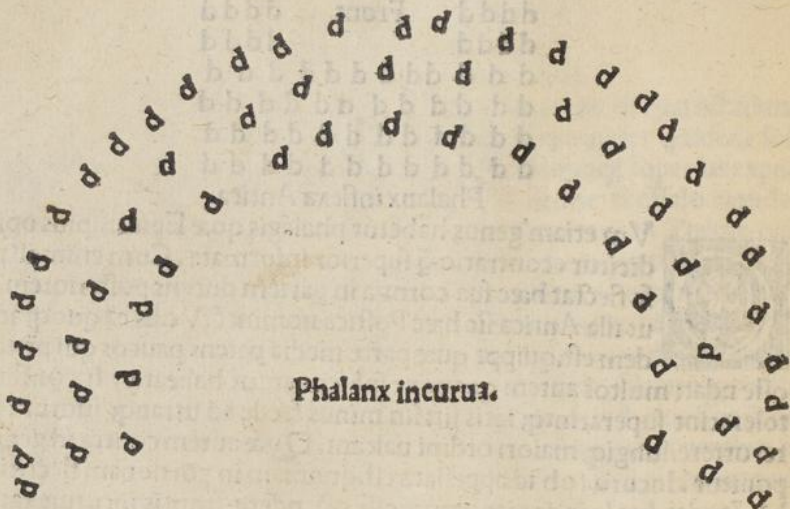
Vm etiam genus habetur phalagis quæ Epicampius opisthia dicitur econtrario q̄ superior informata. Cum enim illa ante se flectat hæc sua cornua in partem ducens posteriorem. Itaq; ut illa Antica sic hæc Postica nomine. Vtilis ea quoq; ad fraudem est. quippe quæ parte media patens paucos qui præcedat ostendat: multos autem qui pone subsequantur habeat ut si conflictum tolerarint superarintq; satis sit: sin minus facile ad utranq; suorum partem recurrere. Iungiq; maiori ordini valeant. Quæ autem contra id genus opponitur. Incurua ob id appellata est. quoniam in portionem flectitur orbis. Studet hic suas copias paruas esse ostendere frontis incuruæ ratione. Quippe cum omnia quæ in orbem globumue formantur parua suo quidem ambitu esse videantur quanq; si explicentur in duplum se porrigunt quod liquidum in columnis est quæ cum in orbem se colligant undecunq; aspiciantur dimidium sui tantum patere patiuntur reliquum penitus occultant. Est autem optimum instruendi artificium ut plus inferas aduersariis copiarum q̄ primo aspectu ostendas.

Inflexa postica.

dddd		dddd
dddd		dddd
ddd	ddd	ddd
ddd	ddd	ddd

Frons

Aelianus.

Phalanx incurua.

Questris phalanx quadrata & si forma seu figura quadra instruitur tamen non numero quoque aptatur quadro. Haud enim in quadratis numerum certo modo describimus. Sed licet etiam duplicem ad altitudinem reddere longitudinem: uidelicet pro usu imperatoris. Per se potissimum forma hac usi sunt & siculi & graecorum complures cum & facilem esse instructum animaduertent & usum commodiorem. Opponitur ei phalanx pedestris quod rostrum uocamus ita instructa ut latera omnia armatis composita habeat. Translata haec forma ab equestribus rostris est. Verum in ordine equestri unus in monte primore satis sit. At in pedestri non unus occurioni hostium sufficit sed tres propugnent necesse est. Sic epaminudas Thebanus imperator cum apud leuctra aduersus Lacedaemonios decertaret: constipatis in rostrum copiis ingentem exercitum profligauit. Effici genus instruendi hoc solet quotiens duplaris antistomus hoc est anceps illa sua cornua priora coniungit. Posteriora se iungit ad formam litterae V deorsum in uerba A

Neque qualitas
minimè atque
nes implexae
ipsi quoque de

De instruendis aciebus.

Phalanx quadrata equestris.

Y Y Y Y Y Y Y Y
Y Y Y Y Y Y Y Y
Y Y Y Y Y Y Y Y
Y Y Y Y Y Y Y Y
Frons.

Rostrum pedestre

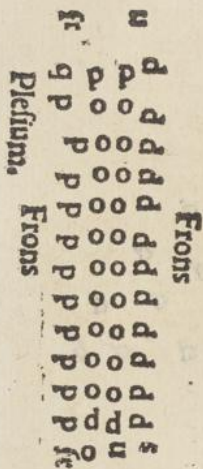

Enus quod Plesium parte altera longius appellamus multipli-
ci longitudine q̄ altitudine constare & omni ex latere arma-
tis componi sagittariis ac funditoribus constitutis in medio
solutum est. Qui cōtra eiusmodi formam praeliantur. Genus
phalangis quam implexam uocamus obiciūt ut suæ formæ
Inæqualitate prouocent plesium aduersum impetum facere in eos qui p-
minent atq; ita resoluere densam plesii instructionem. Et quidem decurio-
nes implexe phalangis duces aduersos obseruant ut si densa acie illi agant
Ipsi quoq; densa excipiant. Sin illi resoluantur ipsi etiam diuisi occurrant.

Aelianus

Phalanx Implexa.

Frons

Frons

Plicium.

Halang
hoc est e

P P
P P
P P
P P

Lterit
Vnde
rii ig
potest
& con

a a
a a
a a
a a

d d d d
d d d d

Xieno
colta
Mpe
re p
cedi
aut

lem agrum ing
planum agmen

Olhe
dng s
id & b
celeri
& pla

hoc audito possi
feret et unbari
decima Adiagen
ante ut pars tou

De instruendis aciebus

Phalangis circūuentio est cum cornu utrūq; superat aduersarios
hoc est excedit & quasi complectitur.

Circumuentio phalangis.

P P P P P P P P P P P P P P P P
P P P P P P P P P P P P P P P P P
P P P P P P P P P P P P P P P P P
P P P P P P P P P P P P P P P P P

Alterius cornu circūuentio est cū altero cornu hostē supamus:
Vnde sit ut q sua phalāge supat idē etiā cornu supet aduersa-
riū : q aut cornu superat nō p̄terea idē phalāge supet. Fieri enī
potest ut etiam paucioribus copiis hostem superes tuo cornu
& complectaris.

P P P
P P P
P P P
P P P
P P P P P P P P P P P P P P
P P P P P P P P P P P P P P
d d d d d d d d
d d d d d d d d

Circumuentio alterius cornu.

Xtenuatio est cū altitudo phalāgis contrahitur ut ex.xvi. qbus
cōstat hominibus redigatur in pauciores.

Impedimēta haberi in primis necessariū est & ducē iis cōstitue-
re pbū cōuenit. Modis qnq; possunt duci impedimēta. Aut. n. p̄
cedāt copias oēs aut sequētur: aut i alterutro latere cōstituent:
aut in medio copiaz claudent. Ponent ante phalāgem si hosti

lem agrum ingredieris Post phalangem si latera metuis. Intra phalāgem si
planum agmen placuerit ducere.

Ostremo p̄cepta repetamus colligamusq; oīa aciez instruenda
qz si prius admonuerimus breuiter qcqd p̄cipi usus exigat
id & breue esse & oī ambiguitate carere oportere. Nō enī solū
celeritate ē opus ueq; & claritate uocabuli ne alii hoc illud
& p̄terūq; cōtrariū faciāt. Verbi gratia si dixeris: declia : uerbo
hoc audito possunt alii declinare in hastā alii in scutū quæ res nō paz; in-
ferret pturbatiōis. Cū itaq; generis ac totius loco habeat uocabulū illud:
declina: Adiūgere debemus ad hastā: aut ad scutū : prout res exigat : & qdā
ante ut pars toti anteponat hoc modo. Ad hastā declina ita. n. oēs idē sine

Aelianus.

errore faciēt. Item imuta aut euolue generis p̄fert cōmunitatē. Quā ob rē partē siue spēm p̄ponemus ut in hastam imutare. Sic itaq; p̄cipiemus laconicā euolue macedonicā euolue choreū euolue; Nā si euolue laconicā dixeris; aut euolue macedonicā eueniet ut diuersæ euoluendi agant species. hac igitur rōne cauēdū est ne qd ambigues; ne qd obscure incerteq; p̄cipiatur; & ut spēs suis anteponat generibus seruādū oīo est. luvat porro ad eā rē plurimū silētiū militū. Quo circa silēdū in primis attēdēdūq; impabist quod Homerus quoq; poeta p̄clare illis carminibus notat.

Sic argiua phalanx in praelia densa moueri.
Assidue pariterq; tuos dux quisq; regebat
Imperitans alii mox festinare silentes
Dixeris; aut tantas gentes sub pectore uocem.
Condere; conspecti metuentes principis ora.
Barbarorum contra tumultum & turbam
pecori ita comparat.

Ac ueluti innumeræ domini locupletis in alua
Ad mulctram coguntur oues balatibus ille
Percussæ caræ sobolis uoce omnia replent
Sic troum audiri per campos undiq; clamor.
Et alibi eadem de re ita refert.

Tum phruges ingenti strepitu & clamore feruntur
More gruum passis liquido super aere pennis
Quæ postq; gelidas hyemes hymbremq; niualem
Fugere oceani repetunt clangoribus undas.
Ast animos taciti spirantes ire pelasgi
Alter in auxilium alterius properare parati.

Ge ad arma; assiste ad arma; impedimēta a phalange secedant.
Miles attendat p̄ceptis; suscipe recipe; dista; erige spiculū; uersa iuga; respice p̄cedentē; suā decuriam dirigat tergiductor; Constituta interualla cōserua; ad hastā declina; collige; ita cōsisste. In arretū redde; ad scutū declia; collige; ita cōsisste. Ad hastā imutare; collige. Ita cōsisste. Altitudinē duplica; restitue; laconicā euolue; Restitue macedonicā euolue. Restitue choreū euolue. Restitue ad hastā; cōuerte. Restitue ad hastā; iflecte. Restitue. Hæc de aciebus istruēdis habui quæ breuiter ad te scriberem imperator tibi uictoriam hostibus profligationem allatura. Vale.

Finis Aelian.

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
MISSELDORF